

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาก่อนขั้นที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตน ในฐานะพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจทำงานเป็น และครองชีวิตอย่างสงบสุข (กรมวิชาการ, 2533) เด็กเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่งเป็นความหวังของครอบครัว เป็นผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม และความเป็นมนุษยชาติ เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศอนาคตของประเทศชาติจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของเด็ก เด็กที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ที่เหมาะสมกับวัยไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจริยธรรม จะเป็นผู้ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2534) พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อชีวิตเด็ก บทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ผู้ปกครองต้องกระทำคือการให้การสนับสนุนด้านการศึกษาแก่บุตรหลานของตน เมื่อผู้ปกครองเป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีอิทธิพลต่อการศึกษานักเรียน ดังนั้นความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการศึกษา จึงเป็นตัวกำหนดที่สำคัญประการหนึ่งว่า นักเรียนจะได้รับการศึกษาอย่างไร ผู้ปกครองที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจแตกต่างกัน มักจะมีความคิดเห็นต่อคุณค่าในด้านการศึกษาแตกต่างกัน ผู้ปกครองซึ่งไม่ให้ความสนใจใฝ่ต่อการศึกษานักเรียน ไม่สนับสนุนในเรื่องการศึกษาของนักเรียน จะเป็นผู้ปิดกั้นความก้าวหน้าทางการศึกษานักเรียน ซึ่งจะมีผลเกี่ยวเนื่องไปถึงคุณภาพชีวิตของนักเรียนด้วย (ศิริวัลย์ อุดมพรวิรัตน์, 2525 :

บทคัดย่อ)

การศึกษา จึงไม่ใช่เรื่องของโรงเรียนแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นเรื่องที่บ้านและโรงเรียนควร จะร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เพื่อหาทางส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนให้เป็นที่พึงปรารถนา

ให้เขาเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีมีประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป การหาวิธีการเพื่อไปสู่จุดหมายนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่พ่อแม่จะต้องรู้ความเป็นไปของลูกเมื่ออยู่โรงเรียนเพื่อจะได้ร่วมมือกับครูส่งเสริมความสามารถความสนใจพิเศษของเขาให้พัฒนายิ่ง ๆ ขึ้นไป หรือจัดพฤติกรรมอันไม่พึงปรารถนา ก่อนที่จะสายเกินไปจนแก้ไขไม่ได้ (บุญยืน เสริมศักดิ์สกุล, 2526)

การปลูกฝังความรักในศิลปะให้แก่เด็กนั้น เป็นสิ่งที่มีค่ามีประโยชน์ เพราะศิลปะจะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความรัก ความคิดฝัน และความคิดสร้างสรรค์ ช่วยให้เด็กได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความคิด มีความเข้าใจศิลปวัฒนธรรมของชาติได้ดีขึ้น การส่งเสริมให้เด็กเกิดความรักที่จะแสดงออกตามวิถีทางของศิลปะ จึงจำเป็นที่พ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องส่งเสริมและสนับสนุน (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2520) พ่อแม่ผู้ปกครองจึงเป็นเป้าหมายสำคัญในการปลูกฝังเรื่องราวของความคิดสร้างสรรค์ โดยผ่านกระบวนการศิลปะ การเข้าใจในความคิดพัฒนาการการถ่ายทอดของเด็กแต่ละวัยของผู้ใหญ่ จะเป็นสิ่งช่วยให้ความคิดสร้างสรรค์อันมาอยู่ในตัวเด็กทุกคนโดยธรรมชาติได้รับการพัฒนาและเกิดประโยชน์แก่ตัวเด็กได้มากที่สุด (มานพ ถนอมศรี, 2538)

การที่เด็กจะเจริญเติบโตในด้านต่าง ๆ เช่น ในด้านสังคม ด้านปัญญา ด้านอารมณ์และในทางกายนั้น บ้านมีส่วนช่วยเหลือบุตรหลานของตนเท่ากับโรงเรียนเหมือนกัน ผู้ปกครองควรทราบวาทบาทของตนในด้านที่จะส่งเสริมพัฒนาการให้แก่เด็กนั้นไม่แพ้ทางโรงเรียนเลย ดังนั้นผู้ปกครองจึงควรจะสนใจบุตรหลานของตนในทุกๆ ด้าน (กุศล สุจรรยา, 2503 อ้างถึงในวิรุณ ตั้งเจริญ, 2532)

โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld, 1987 : 31) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Creative and Mental Growth ว่าการที่เด็กได้ปฏิบัติงานทางศิลปะศึกษาจะช่วยส่งเสริมให้เด็กพัฒนาในด้านสุนทรียภาพ การรับรู้ สถิติปัญญา อารมณ์ สังคม การสร้างสรรค์ และเทคนิคของการทำงานจะช่วยให้เกิดความสุขสบายใจ และเกิดความภูมิใจ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ และมีความมั่นใจในตนเองเป็นผลให้เกิดบุคลิกภาพที่ดี

นอกจากนี้ อารี สุทธิพันธ์ (2535 : 210) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษามีเนื้อหาวิชาสัมพันธ์และครอบคลุมถึงพัฒนาการของนักเรียน วิธีสอนการจัดหลักสูตร การจัดห้องเรียน การสร้างสื่อการสอน และประเมินผลด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนทางศิลปะ ภายใต้ระบบการศึกษาที่มีความเชื่อว่า

1. นักเรียนทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์ติดตัวมาเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายถ้าความคิดสร้างสรรค์นี้ได้รับการเร้า กระตุ้น ส่งเสริมให้สอดคล้องกับบุคลิกภาวะของนักเรียน และตามลำดับประสบการณ์ศิลปะศึกษาที่จัดให้ก็เป็นที่น่าทึ่งว่า เขาจะเป็นบุคลิกที่มีคุณค่าของครอบครัว และสังคมอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข

2. ความคิดสร้างสรรค์เป็นปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นภายในตัวมนุษย์เมื่อเผชิญปัญหาและเป็นตัวกระตุ้นให้แสวงหาแนวทางแก้ปัญหาตามสภาพและเงื่อนไขของปัญหานั้น ๆ ถ้าได้จัดประสบการณ์ศิลปะให้สอดคล้องกับความสามารถและความถนัดตามธรรมชาติของนักเรียนแล้ว ก็เป็นที่คาดหวังว่าจะได้ผลสรุปของปัญหาที่เป็นรูปธรรมเป็นผลงานที่มีลักษณะแปลกใหม่ และแสดงลักษณะเด่นเฉพาะตัวให้เห็นด้วย

3. การสอนให้นักเรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นการสอนสำหรับปัจจุบันและสังคมในอนาคต เป็นการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนสนใจปัญหาต่าง ๆ มีความคล่องตัวในการคิดรู้จักคิดหลายด้านด้วยความอดทนตั้งใจ สร้างเสริมความเป็นตัวของตัวเอง และแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

วิชาศิลปะศึกษา มีความสำคัญมากสำหรับการเรียนด้วยการกระทำ อันเป็นการเรียนจากการลงมือทำงาน ซึ่งต้องมีการวางแผนการดำเนินงาน การแก้ปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนการวัดผล เด็กจะได้รับประสบการณ์หลายด้าน ผลอันเนื่องมาจากการเรียนศิลปะช่วยให้เด็กเรียนรู้โดยสังเกต สามารถใช้ความรู้และใช้วิจารณ์ของตนตัดสินใจ สิ่งใดงาม สิ่งใดดี สิ่งใดไพเราะ การที่เด็กจะมีคุณสมบัติดังกล่าวนี้ได้ก็ด้วยได้รับการปลูกฝังจากครูและผู้ปกครองทางบ้านโดยอาศัยประสบการณ์ทางศิลปะเป็นปัจจัยสำคัญ (ประเทิน มหาพันธ์, 2531 : 25)

การพัฒนาความเจริญของนักเรียนให้ได้สูงสุดตามศักยภาพของแต่ละคนนั้น จำเป็นจะต้องสนับสนุนให้เด็กมีโอกาสร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามความปรารถนาเท่าที่จะเป็นไปได้ และสามารถจะรับรู้สิ่งที่ดีงามตามโลกทัศน์ของเขา และแสดงออกผ่านทางความคิด และความรู้สึกสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะ ถ้าผู้ใหญ่ละเลยหรือจัดกิจกรรมไม่สอดคล้องกับความต้องการตามธรรมชาติของนักเรียนแล้ว เด็กก็ไม่มีโอกาสที่จะพัฒนาเท่าที่ควร (วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์, 2531)

ดังนั้นสถาบันครอบครัว พ่อแม่ และผู้ปกครอง จึงต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบ สนับสนุนและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้เจริญเติบโตไปตามวัยอันควร ทั้งด้านสติปัญญา ความคิด ค่านิยมที่ถูกต้องตามวิถีแบบไทยที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา ทั้งนี้หากพ่อแม่มีจิตสำนึก

เห็นความสำคัญของงานด้านศิลปะ และแนะแนวทางปลูกฝังให้เด็กมีจิตใจรักศิลปะ ก็จะช่วยพัฒนาศักยภาพของเด็กได้อีกทางหนึ่งและผู้ปกครองควรมีส่วนช่วยส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีแก่เด็กด้วยหากผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจ มองเห็นประโยชน์ที่เด็กจะได้รับครบทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ก็จะเป็นก้าวใหม่ของการส่งเสริมให้โรงเรียนได้จัดสภาพแวดล้อมที่ดีและถูกต้องแก่เด็กด้วย

จากงานวิจัยของนักวิชาการและครูศิลปศึกษาหลายท่านก็ได้กล่าวถึงปัญหาที่เกี่ยวกับการเรียนศิลปศึกษาในโรงเรียนไว้ดังเช่น

วุฒิ วัฒนสิน (2530) กล่าวถึงปัญหาในการเรียนศิลปศึกษาสาเหตุหนึ่งว่า ผู้ปกครองไม่ให้การสนับสนุนกิจกรรมศิลปศึกษาเท่าที่ควร และวิชัย วงษ์ใหญ่ (2529) ได้กล่าวถึงปัญหาและความต้องการของครูจากประสบการณ์ที่ได้ไปอบรมเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษา มีสาเหตุหนึ่งว่าผู้ปกครองขาดการสนับสนุนให้นักเรียนเรียนวิชาศิลปศึกษา

ประเสริฐ ศิลรัตน์ (2529) ได้สรุปปัญหาการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษามีปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองว่า ผู้ปกครองส่วนมากมุ่งหวังให้ลูกหลานของตนได้เรียนวิชาที่เป็นทักษะต่าง ๆ เพื่อนำไปสอบเรียนต่อในระดับสูงขึ้น จึงไม่สนับสนุนให้เรียนทางวิชาศิลปศึกษา ส่วนสังคม ทองมี (2534) ได้กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน ของครูศิลปศึกษา สาเหตุหนึ่งว่า ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปมีเจตนาที่ไม่ถูกต้องต่อวิชาศิลปศึกษา และปัญหาจากผู้ปกครองที่ไม่สนับสนุนให้นักเรียนเรียนวิชานี้ ทำให้เด็กมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อศิลปศึกษาในที่สุด (ปราโมทย์ บุญเต็ม, 2536)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2519) ได้เสนอสภาพการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานของผู้ปกครองว่า

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบส่งเสริมความเป็นอิสระและการพึ่งตนเอง มีส่วนช่วยในการพัฒนาสติปัญญาของเด็กมากกว่าการอบรมแบบรักมากหรือเข้มงวดในระเบียบมาก
2. ระหว่างการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย แบบทอดทิ้ง และแบบคุ้มครอง การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเท่านั้นที่มีความโน้มเอียงในการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์

จากการศึกษาพบว่า พ่อแม่ ผู้ปกครอง นิยมการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักมากหรือมีจะนั้นก็เข้มงวดกับระเบียบเกินไป เด็กขาดความคิดสร้างสรรค์ ขาดทักษะการทำงานแบบประชาธิปไตยเป็นผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางที่หลักสูตรประถมศึกษาประสงค์ นอกจากนี้ผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังคงมีค่านิยมที่จะให้บุตรหลานได้เรียนแต่วิชาที่เพิ่มความรู้ทางวิชาการ เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ เช่น สมัยที่ตนเรียนมาในอดีต (สวัสดี สุวรรณอักษร, 2528) จึงไม่สนับสนุนการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยอย่างเต็มที่ผู้ปกครองไม่เข้าใจโครงสร้างของหลักสูตร ยังยึดติดกับการเรียนการสอนตามวิธีที่เคยเรียนมา จึงไม่ส่งเสริมการฝึกทักษะ และลักษณะนิสัยแก่เด็ก ประกอบกับการอบรมเลี้ยงดูไม่เป็นลักษณะประชาธิปไตย ดังนั้น นักเรียนบางส่วนจึงไม่ได้รับการฝึกกระบวนการหม่พวักและขาดความคิดสร้างสรรค์ (สุนน อมรวีวัฒน์ และสมพงษ์ จิตระดับ, 2530 : 69-70)

ปัจจุบันวิชาศิลปะศึกษาได้เข้ามามีความสำคัญกับชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์มากยิ่งขึ้น แนวความคิดทางศิลปะเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสิ่งหนึ่งในชีวิตของคนทั่วไป วิชาศิลปะศึกษามุ่งส่งเสริมพัฒนาส่วนบุคคลและเป็นศาสตร์ที่มุ่งพัฒนาจินตนาการ มุ่งพัฒนานักคิดที่สามารถใช้จินตนาการ สร้างสรรค์ ก่อปรกับความสำนึกเชิงจริยธรรมที่มั่นคง เพื่อเตรียมเยาวชนให้เจริญเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ และประสิทธิภาพของสังคมในอนาคต หากผู้ปกครองได้ให้ความสนใจและเอาใจใส่ต่อการเรียนวิชาศิลปะศึกษาของโรงเรียนก็จะช่วยให้พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อุบล ตูจินดา (2532) ได้กล่าวว่า ประสบการณ์ทางด้านศิลปะได้มีความสำคัญมากขึ้นในชีวิตประจำวันของนักเรียน ช่วยให้การศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ของโรงเรียนที่จะให้โอกาสแก่ทุก ๆ คน ได้ปรับปรุงและแสดงออกในทักษะ ประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจ ตามความสามารถ และนำผลที่ได้รับไปปรับปรุงชีวิตในด้านชุมชนด้วย การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้นั้น จะต้องทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเนื้อหาทางศิลปะ เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเรียนรู้ และส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน ทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จึงแบ่งจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เป็นจุดมุ่งหมายที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทางด้านสติปัญญา ซึ่งได้แก่ ความรู้ ความจำ ความสามารถในการจำข้อมูล หลักการทฤษฎี
2. ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เป็นจุดมุ่งหมายที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนด้านทักษะในวิชาศิลปะที่ใช้กล้ามเนื้อและระบบประสาท การวิเคราะห์องค์ประกอบ

3. จิตพิสัย (Affective Domain) เป็นจุดมุ่งหมายที่มุ่งพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนศิลปะทางด้านความรู้สึกหรือเจตคติที่เกี่ยวกับทัศนคติ ความสนใจ คุณค่า การพัฒนาความซาบซึ้ง การปรับตัวและเพิ่มความเป็นตัวของตัวเอง

บทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียนนั้น สามารถปฏิบัติได้หลายแนวทางด้วยกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญของผู้ปกครองแต่ละคน ปัจจุบันหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ได้จัดโครงสร้างและเนื้อหาออกเป็น 4 กลุ่มประสบการณ์ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 และ 5 กลุ่มประสบการณ์ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ซึ่งแต่ละกลุ่มก็จะมีลักษณะที่แตกต่างกันไป ได้แก่ กลุ่มทักษะ ซึ่งมีภาษาไทยและคณิตศาสตร์ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ สำหรับวิชา ศิลปศึกษานั้น จัดอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งตามแนวทางของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 ผู้ปกครองจะส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะศึกษาโดย

1. ให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างเสรีในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ
2. จัดทิวทัศน์ในการเรียนศิลปะศึกษาให้แก่เด็กเรียนอย่างครบถ้วน
3. สนับสนุนให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับศิลปะอย่างกว้างขวางและถูกวิธี เช่น การซื้อ

หรือจัดหาหนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปะศึกษาหรือพานักเรียนไปชมนิทรรศการที่เกี่ยวกับการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2527) จากเอกสารแนะนำหลักสูตรประถมศึกษา 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ผู้ปกครองสามารถที่จะช่วยให้หลักสูตรประสบผลสำเร็จได้ด้วยการสนับสนุนช่วยเหลือในการจัดวัสดุอุปกรณ์ให้แก่เด็กเรียนเพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยของผู้สติ เรื่องศรีมัน (2533) เรื่องบทบาทของผู้ปกครองหรือครูในการส่งเสริมนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีสติปัญญาเลิศ และความสามารถพิเศษ สรุปได้ว่า ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในการส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งความสามารถพิเศษนี้ได้แก่ทางด้านศิลปะด้วย คือบิดามารดา โดยมีบทบาทในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับผลงานของบุตร และการส่งเสริมด้านการจัดทิวทัศน์ที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถพิเศษของบุตร และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ สภาพแวดล้อมทั้งที่บ้านและทางโรงเรียน ซึ่งหมายถึงบทบาทของผู้ปกครอง หรือครูที่เป็นไปในทางที่เอื้ออำนวย ก็มีมีส่วนช่วยให้ความสามารถพิเศษของเด็กได้มีการพัฒนาอย่างเต็มที่ จึงกล่าวได้ว่า สิ่งแวดล้อมจะเป็นตัวกำหนด หรือปรุงแต่งความสามารถพิเศษของบุคคลขึ้น

มาได้ และที่สำคัญคนเราสามารถพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมได้มากกว่าตัวกำหนดพันธุกรรม ซึ่งย่อมนับว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มคุณภาพของประชากรให้อยู่ในระดับสูงได้เช่นเดียวกัน

ฮาวิกเฮอร์ส (Havighurst, 1962 อ้างถึงในพุสดี เรื่องศรีมัน, 2533 : 3) กล่าวว่า เด็กที่มีความสามารถพิเศษจะสามารถพัฒนาความสามารถของตนเองได้ด้วยดีนั้น ต้องประกอบด้วย 2 ส่วน คือขีดความสามารถของสัมฤทธิ์ผลที่ดีที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด และการส่งเสริมให้ดีขึ้นโดยสิ่งแวดล้อมที่ดี ดังนั้น ในการพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งรวมถึงความสามารถทางศิลปะด้วย ให้พัฒนาศักยภาพนั้น องค์ประกอบที่สำคัญยิ่งขององค์ประกอบหนึ่งคือ สิ่งแวดล้อมทั้งที่บ้านและโรงเรียน

ศิลปะศึกษาเป็นประสบการณ์สำคัญในหลักสูตรประถมศึกษา การเรียนศิลปะอย่างถูกวิธี และสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก จะช่วยให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ได้แสดงออกทางความคิด อารมณ์ความรู้สึก ตลอดจนส่งเสริมความเป็นตัวของตัวเอง อันเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการศึกษา (ทรรษา นิลวิเชียร, 2535)

การศึกษาเพิ่มเติมในสิ่งที่นักเรียนได้เล่าเรียนมาจากโรงเรียน ทั้งในแง่ของเนื้อหาวิชาการ และการเรียนการสอน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พ่อแม่ผู้ปกครองควรจะได้มีส่วนส่งเสริม โดยเฉพาะนักเรียนระดับประถมศึกษา (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2525)

เด็กควรจะอยู่ในสถานการณ์ที่เอื้อต่อการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งหมายถึงความสามารถและความตั้งใจที่จะคิดสิ่งใหม่ ๆ เด็กทุกคนมีความสามารถสร้างสรรค์อยู่ในตัว พ่อแม่ผู้ปกครองจึงเป็นเป้าหมายสำคัญในการปลูกฝัง เรื่องราวของความคิดสร้างสรรค์ โดยผ่านกระบวนการศิลปะ การเข้าใจในความคิดพัฒนาการและการถ่ายทอดของเด็กแต่ละวัย ผู้ใหญ่จะเป็นผู้มีส่วนช่วยให้แก่เด็กได้มากที่สุด (มานพ ถนอมศรี, 2538) โรเจอร์ส (Roger, 1959 อ้างถึงในอารีย์ รังสินนท์, 2528 : 75) นักจิตวิทยากล่าวไว้ว่ามนุษย์จะต้องประพฤติอย่างสร้างสรรค์ ต้องมีความรู้สึกปลอดภัยและมีอิสรภาพ การที่คนเราจะรู้สึกปลอดภัยนั้นจะต้องเชื่อมโยงกับเงื่อนไขต่อไปนี้

1. การยอมรับบุคคลว่ามีค่า ไม่ว่าคนนั้นจะอยู่ในสภาพเช่นใด
2. บรรยากาศจะต้องปราศจากการประเมินผลจากภายนอก เพราะการประเมินผลทำให้

เกิดความวิตกกังวล การป้องกันตัว ในทางตรงกันข้ามถ้าหากไม่มีการประเมินผลจากภายนอก บุคคลจะรู้สึกมีอิสระ ควรจะเน้นการประเมินตัวเองมากกว่าผู้ใหญ่ควรมีปฏิกริยาตอบเด็กได้ แต่ไม่ควรอยู่ในรูปการประเมินหรือตัดสิน

3. เข้าใจเด็กอย่างแท้จริง ซึ่งหมายถึงการพยายามมองโลกในทัศนะของผู้อื่นและยอมรับทัศนะของเขา

การมีความรู้สึกอิสระภาพ จะทำให้เด็กรู้สึกมีอิสระในการแสดงออกทางสัญลักษณ์ เด็กควรมีอิสระในการคิดรู้สึกและได้เป็นในสิ่งที่เขาอยากเป็น พฤติกรรมของคนเราอาจถูกจำกัดโดยสังคม แต่การแสดงออกทางด้านศิลปะไม่มีขอบเขตจำกัด เด็กมีอิสระที่จะทำในสิ่งที่ตนอยากทำ ในขณะเดียวกันเด็กต้องการกำลังใจจากผู้ใหญ่ในความพยายามของเขา ผู้ใหญ่ต้องส่งเสริมยอมรับ นับถือความพยายามของเด็ก (हररररर नलवलरर, 2535)

การที่เด็กจะทำอะไรโดยเสรีนี้ จะทำให้เขาค้นพบอะไรต่ออะไรหลายอย่าง และทำให้เขาเกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง สิ่งเหล่านี้ถ้าผู้ใหญ่ไม่เข้าไปยุ่งนักมันก็จะเจริญกลายเป็นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของบุคลิกลักษณะของเขาเอง การไว้ใจตนเองของเด็กซึ่งเกิดมาจากข้อเท็จจริงว่า เขาสามารถควบคุมเส้นที่ลากไปมาได้ นี่เป็นประสบการณ์ที่สำคัญยิ่ง เราไม่มีสิทธิ์อันใดที่จะมาสอนเขาให้หลุดพ้นจากสิ่งนี้ไปเลย และซ้ำร้ายยิ่งกว่านั้นจะทำให้ความเชื่อมั่นในตนเองในการกระทำอื่น ๆ เสีย ลู่ทางไปด้วย (वलरुณ दङगररुण, 2528)

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาด้วยกลวิธีระดมสมองของवलरुदन कुडुडर (2535) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่มีบรรยากาศของการสอนที่เป็นประชาธิปไตยส่งเสริมให้เด็กได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ โดยมีนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้นั้น สามารถที่จะช่วยให้ความคิดสร้างสรรค์พัฒนาสูงได้ ซึ่งได้สอดคล้องกับผลจากการศึกษาต่าง ๆ พบว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะได้รับการส่งเสริมเมื่ออยู่ในภาวะที่มีความเป็นอิสระในการแสดงออก โรเจอร์ (Rogers, 1959 อ้างถึงในवलरुदन कुडुडर, 2535 : 78-80) เรียกสภาวะดังกล่าวนี้ว่า สภาวะที่บุคคลมีความรู้สึกปลอดภัยทางจิต (Psychological Safety) และมีความอิสระทางจิต (Psychological Freedom) ซึ่งหมายถึงสภาวะที่บุคคลมีความรู้สึกว่าตนมีอิสระในการแสดงความคิดและความคิดที่ตนเองแสดงออกมานั้น จะได้รับการยอมรับโดยไม่มี การประเมินหรือตัดสิน การที่ผู้ปกครองได้สนับสนุนและส่งเสริมความรู้ทางทฤษฎี ส่งเสริมการแสดง

ออกทางด้านทักษะและเจตคติ ส่งเสริมด้านการจัดทาสตูดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานและส่งเสริมด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ จะทำให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพของตัวเองได้มากยิ่งขึ้น และส่งผลให้นำไปสู่การพัฒนาชีวิต สังคม และการสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีงามให้แก่เด็กด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การรู้คุณค่าศิลปะ การรักษาความสะอาด ความสวยงาม มีระเบียบวินัยและเป็นผู้มีรสนิยมที่ดี เด็กจะเจริญเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพ และเสริมสร้างสังคมให้เจริญรุ่งเรืองตลอดไป

จากการสัมภาษณ์ คุรุผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร พบว่า คุรุผู้สอนสามารถรับรู้บทบาทของผู้ปกครอง ในการส่งเสริมการเรียนรู้ ศิลปะศึกษาของนักเรียน ดังที่ จิตรกร วัดเวียงคำ (2538) กล่าวว่า จากการสังเกตและซักถามนักเรียน พบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่ ไม่ค่อยมีความรู้พื้นฐานทางวิชาศิลปะศึกษา เมื่อให้การบ้านวิชาศิลปะให้นักเรียนกลับไปทำต่อที่บ้านเนื่องจากนักเรียนทำงานไม่ทันเพราะมีเวลาน้อย นักเรียนส่วนใหญ่บอกว่า ผู้ปกครองไม่ให้ความสนใจ เวลาทำงานศิลปะมักถูกเรียกใช้ให้ทำงานอย่างอื่นอยู่เสมอ ผู้ปกครองมักจะยึดความคิดตัวเองเป็นหลักโดยไม่มองถึงความถนัดที่แท้จริงในตัวลูก ๆ ของตน

พันธ์ศักดิ์ เส็งสุวรรณ (2538) กล่าวว่า ผู้ปกครองของนักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ มองศิลปะมิใช่เป็นวิชาสามัญที่จะนำไปใช้สอบเข้าเรียนในชั้นสูงต่อไป ผู้ปกครองส่วนใหญ่อยากให้ลูกหลานของตัวเอง เรียนวิชาการอื่น ๆ มากกว่า หากนักเรียนเขียนรูปก็จะถูกผู้ปกครองตำหนิเป็นประจำ โดยหารู้ไม่ว่าเด็กที่ชอบทางศิลปะส่วนมากจะเป็นเด็กฉลาด มีเหตุ มีผล มีความสุภาพ อ่อนโยน

ระวี สุทธิเสียม (2538) กล่าวว่า ผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ มีปัญหาทางสภาวะเศรษฐกิจจึงมองภาพของการทำงานศิลปะของนักเรียนเป็นเรื่องสิ้นเปลือง ผู้ปกครองส่วนใหญ่ ไม่ช่วยจัดทาสตูดุอุปกรณ์ในการเรียนศิลปะให้ เมื่อนักเรียนต้องการใช้วัสดุอุปกรณ์ และให้ผู้ปกครองซื้อให้ก็มักถูกบ่นว่ามีราคาแพง

และประสาร ปุระณะ (2538) กล่าวว่า ผู้ปกครองของนักเรียนส่วนใหญ่ ไม่ค่อยมีเวลาให้บุตรหลานของตนเพราะต้องทำงานแข่งกับเวลา ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการทำกิจกรรมทางศิลปะ บรรยายากการทำงานที่บ้านของนักเรียนส่วนใหญ่จึงไม่เอื้ออำนวยให้เด็กอยากทำงานศิลปะ

จากความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการสำรวจความคาดหวังของครูศิลปะศึกษาต่อบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาศิลปะศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะได้นำผลของการวิจัยมาเผยแพร่ ส่งเสริม และปรับปรุงเกี่ยวกับบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาศิลปะศึกษา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน และเป็นแนวทาง ในการจัดการเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการและความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอันรวดเร็วนี้ ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อสำรวจความคาดหวังของครูศิลปะศึกษาต่อบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะศึกษา ในระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร 4 ด้านคือ

1. ด้านความรู้ทางทฤษฎี
2. ด้านการแสดงออกทางด้านทักษะและเจตคติ
3. ด้านการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ในการปฏิบัติงาน
4. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้

ขอบเขตของการวิจัย

1. เป็นการสำรวจความคาดหวังของครูศิลปะศึกษาต่อบทบาทของผู้ปกครอง ในการส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะศึกษา ในด้าน
 - 1.1 ด้านความรู้ทางทฤษฎี
 - 1.2 ด้านการแสดงออก ทางด้านทักษะและเจตคติ
 - 1.3 ด้านการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ในการปฏิบัติงาน
 - 1.4 ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ที่ส่งเสริมการเรียนรู้
2. เป็นการสำรวจความคาดหวังของครูศิลปะศึกษาต่อบทบาทของผู้ปกครอง ในการส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ภาคปลายปีการศึกษา

3. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา ที่สอนวิชาศิลปศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วย โรงเรียน 429 โรงเรียน จาก 38 สำนักงานเขต

ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ถือว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน ให้ข้อมูลตรงกับความคาดหวังส่วนตัว และถือว่าเป็นคำตอบที่เชื่อถือได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. บทบาทของผู้ปกครอง หมายถึง ระดับความมากน้อยของพฤติกรรมในแต่ละสถานภาพของการปฏิบัติในบทบาทด้านต่าง ๆ ของสิ่งที่คุณปกครองควรปฏิบัติ ในการส่งเสริมการเรียนรู้ ศิลปะศึกษา แก่บุตรหลานของตน

2. การส่งเสริมการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา หมายถึง การสนับสนุนเอาใจใส่ของผู้ปกครอง ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกเวลาเรียนในด้านต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้บุตรหลานของตนประสบความสำเร็จทางการเรียนวิชาศิลปศึกษา ซึ่งได้แก่

2.1 ด้านความรู้ทางทฤษฎี หมายถึง การที่คุณปกครองมีส่วนช่วยให้นักเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง การให้ความรู้เพิ่มเติม เอาใจใส่ในการเรียนศิลปะศึกษาของนักเรียน

2.2 ด้านการแสดงออกทางด้านทักษะและเจตคติ หมายถึง การที่คุณปกครองมีส่วนช่วยให้นักเรียนปฏิบัติงานศิลปะตามความสนใจของตนเอง สร้างแรงจูงใจด้วยตนเองและแสดงออกด้วยตัวเอง (หรรษา นิลวิเชียร, 2535 : 176)

2.3 ด้านการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน หมายถึง การที่คุณปกครองมีส่วนช่วยจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ทางศิลปะให้แก่นักเรียนอย่างครบถ้วน

2.4 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ หมายถึง การที่คุณปกครองมีส่วนช่วยจัดสถานที่ให้เหมาะสมในการทำงานของนักเรียน ให้เวลานักเรียนทำงานศิลปะอย่างเพียงพอ ให้ความสนใจและร่วมปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปะกับนักเรียนในการเรียนวิชาศิลปศึกษา

3. ความคาดหวังของครูศิลปศึกษา หมายถึง ความคิดเห็นส่วนบุคคลของครูศิลปศึกษา ที่มีต่อบทบาทของผู้ปกครอง ในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา ในระดับประถมศึกษา ในด้าน

- 3.1 ด้านความรู้ทางทฤษฎี
 - 3.2 ด้านการแสดงออกทางด้านทักษะและเจตคติ
 - 3.3 ด้านการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน
 - 3.4 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้
4. ครูศิลปศึกษา หมายถึง ครูผู้สอนเฉพาะวิชาศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร
 5. โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่จัดโดยสำนัก การศึกษากรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ปกครองและครูเพื่อสร้างบทบาทของตนเองในการสนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนในความปกครองให้มีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่อย่างเต็มที่ ซึ่งจะก่อให้เกิด ทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อประเทศชาติ
2. ผลจากการวิจัย จะได้นำไปเป็นข้อมูล ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานำไปใช้ ในการพัฒนาการเรียนการสอน และสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน เพื่อ ช่วยให้การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น
3. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยต่อไป